

MARTIN ŠKALDA

Martin Škalda

Rozhovor s Jirkou Jandou

Když jsem si připravoval tento rozhovor, sondoval jsem u kolegů v práci, jakou otázku by položili výtvarnému umělci, kdyby s ním měli dělat rozhovor. První otázku, kterou jsem dostal byla „Jestli ho to užívá“.

Užívá, jestliže si z umění udělá formu obživy. Pak už to obvykle ale není umění.

Akad. malíř a sochař Jiří Janda sice žije, ale je podezřele štíhlý. Zachovává si však i dobrou a veselou mysl. Tím je myslím otázka rovnou zodpovězena. Na ostatní už odpovídá sám.

Ano jsem sám sobě (nejen) v tomto směru dost podezřelý. Dá to práci zatahovat celý den břicho, abych se vešel do kalhot. Fakt je, že se stravuji prvořadě živou fresh stravou a jen občas se nechám zlákat něčím jiným veganským. Pod to nejdu, i když si nic nestavím dogmaticky, jinak by že “sice žiju” taky už nemusela být pravda a nemusel bych se už ani namáhat zachovávat si dobrou mysl. Těším se na okamžik kdy už půjde vše úplně samo a já to budu jen pozorovat. Při troše štěstí třeba z nebe. Je dobré být na správném místě ve správný čas!

Co všechno profesionální výtvarník zvažuje (vzhledem ke společnosti), když se rozhoduje pro určitý směr a formu své výtvarné práce.

S ostudou přiznávám, že tohle vůbec nemám promyšlené a proto také nevím zda jsem profesionální výtvarník. Pro mne je společenská poptávka nějak nalevačku. Za ideální považuji, když se mi podaří hnout zadkem ve chvíli kdy je třeba – kdy nepropásnu ten spouštěč, který mne pak vede dál. Někdy stačí pár čar do skicáku, fotka mobilem jindy zas, že tak dlouho na určité téma nesáhnou až vím přesně co s tím udělám. To je ale dost vzácné. Obvykle se mi obraz (téma, motiv – uchopení) poskládává z více nanočástic, které teprve ve výsledku vytvoří nový obraz skutečnosti. Potěšení přichází s tím, jsem li sám překvapen. Pak se může něco podobného udát i jiným.

Není to tak, že podlehne svému výtvarnému puzení a o nic dalšího se nestará, jak předpokládám. Do jaké míry může nebo má být výtvarný projev komunikací s publikem a do jaké míry pouze osobitým projevem?

Mám stále větší jistotu, že umění nemá s publikem nic společného. Leda s tím oním co se právě dělá/děje. Dokonce asi ani když se jedná o performanci na veřejnosti. Akorát že na to čučí víc lidí, kteří ale povětšinou stejně nevidí nic než jakéhosi panáka co něco podivného provádí. Komentáře pak také podle toho bývají odstupňovány ve škále od “zajímavé” (neboli nechci se sám shodit, že nechápu) až po “nějakého magora”. Výhodou je, že šikovný umělec – manager umí vytěžit z obou krajních poloh maximum. Ale sorrrry, letmo jsem odbočil od pojmu “výtvarný projev”. Dosud jsme se evidentně nevymanili z totalitních pojmů, které už nějak ztratily obsah a lepší se dál jak mucholapka. A od toho ještě nová hantýrka – “komunikace” = nejsem ignorant, “sebeobjevování” = maskované sebezděšování či sebe oslavování, “sebevyjádření” = výsadní právo na citové výlevy, poslání a nepostižitelnost velikosti atorovy a neschopnosti druhých ji spatřit atd. Mám za to, že při troše pozornosti se stejně pozná kdo jen dobře klame tělem a kdo se s tím co jej zaujalo do té míry propojil, že výtvarný projev je ve výsledku už také přítomen. Sám se těm sloům občas nevyhnu a celkem chápu, že je třeba se nějak dorozumět, že tazatele nezajímá co měl oslovený k večeri nýbrž močopudné procesy, které jej vedly k finálnímu výkonu. Tím současně odpovídám i na předchozí otázku.

Volíš si typ publika pro které tvoříš ?

Ne. Nicméně je pravdou, že s oblibou dělávám výtvarné akce, do kterých se nějakým způsobem zamíchávají náhodní kolemjdoucí, lidé co se něčím takovým nezabývají. Jako například, když jsem maloval obrazy v otáčecích dveřích supermarketů atp. Tohle je zrovna téma, které jsem myslím dosud pro sebe nevyčerpал ačkoliv jsem performanci na dlouhou dobu vyřadil ze svého programu. Akční umění je svůdné v tom, že ve stejném okamžiku se

uděje plná přítomnost v “tvůrčím” ději jak autora tak i diváka který je aktu přítomen, který se jinak třeba u malby k věci (obrazu) dostává až mnohem později kdy pro mne už dávno skončila. Vlastně tohle byl i důvod proč jsem do této sféry původně vstoupil. Málo platné, ale ztěží z těchto “představení” lze naprosto vygumovat sebe v určité existenciální rovině či poloze. Po deseti letech jsem nabyl pocitu, že tohle už mne nijak zvlášť nebere a snaha vytratit se z díla, jak jen to jde považuji za docela slušný posun. Tím opět narážím na smysl a nutnost “výtvarného vyjádření”. Překročení určitého rubikonu dokonce znamená něco jako šmitec veškerého “vyjadřování”.

Kde je těžiště tvé umělecké činnosti, jinými slovy – kam by ses zaškatulkoval (pokud ti tahle otázka není protivná)?

To je v pořádku. I já se často ptám kde je asi těžiště práce paní Kučerové, když vaří nedělní oběd pro celou rodinu a jak manžel tak její fakani stejně jen pindaj, že to bylo málo osolené, moc sladké, či ostré a pak se odklábějí k televizi.

Jak by vypadala kašna umístěná ve vodáckém areálu v tvém podání, pokud by ses do něčeho takového vůbec pustil? (Tuto otázku kladu protože jsem vášnivý vodák. Kdybych byl kominík zněla by otázka asi trochu jinak.)

Ano vašeň dokáže divy. Já jsem schopen se klidně i dvakrát udělat pod Sovovými mlýny před očima přihlížejících umění chtivých diváků. Tam bych také umístil kašnu v podobě špricky. Nevodáci si patrně obě tyto věty významově vysvětlí úplně jinak.

Viděl jsem na videích některé tvé performans. Jak u tebe vznikla myšlenka věnovat se taky tomuto žánru?

Delší dobu předtím jsem měl pocit naprosté zbytečnosti své přítomnosti na výstavách, které jsem do té doby uskutečnil. Ve chvíli, kdy jsem udělal první zahajovací performanci ze mne tahle zbytečnost částečně spadla. Druhou předností bylo, že jsem tím přítomným nahradil větší či menší utrpení z úvodních besídek o smyslu mé tvorby. Důsledkem je, že jsem se tím i nějak nechtěně vyhnul užším kontaktům s kurátory, jakožto překladateli mých excesů do srozumitelného jazyka a to je v dnešní době docela vysoká karta položená na oltář uchování si hrdé umělecké i vpravdě lidské bídy.

Věnuješ se výuce výtvarného projevu. Přináší ti tahle činnost taky nějakou inspiraci a v případě že ano, jakou?

Téměř románově jsem už od malička, pokresloval a povmalovával vše ve svém dosahu. Zvláštní, že dodnes mám v živé paměti kresbu tužkou na zdi nad mojí dětskou postýlkou. Úplně jasně si pamatuji jak jsem byl užaslý a nadšený z toho, jak za sebou tužka zanechávala stopu. Když jsem později projevil zájem studovat výtvarnou školu rodiče mi říkali, že praštěnej jsem na to dost. Asi měli pravdu, protože nakonec jsem vystudoval VŠUP a později obdržel i různá ocenění. A tak věřím, že tuhle praštěnost stojí za to předávat dál. Dělán to seč mohu a Avvy Atelier je toho přímým důkazem. Původně jsem měl v úmyslu po asi 10 letech na volné noze zas “chvilí” učit – rok dva a už jej vedu 12 let. Bez jakýchkoliv podpůrných grantů a státních příspěvků na což jsem také neskonale hrdý, i když vilu si za to asi nekoupím. Pravdou je, že dost umělců má tuhle potřebu utrhnout se na chvíli ze svých uměleckých kuchyní mezi čtyřmi zdmi mezi lidmi. Takže Avvy je vlastně taková moje společenská událost, za kterou si fikaně ještě nechávám platit jako třeba instalatěři nebo právníci. Ti to ale většinou umí výrazně lépe. Pokud jde o samotnou výuku jsem si vědom, že patent na to nemám(e), ale vzhledem k tomu, že za dobu fungování Avvy Atelieru se už téměř nepočítatelně “studentů”, kteří atelierem prošli dostalo na střední a vysoké umělecké školy všech možných oborů a tolika dalším se malování stalo trvalou aktivitou, která si kvalitou v mnohém nezádá s absolventy výtvarných škol, asi na tom něco bude. To je ve skutečnosti ta pravá odměna za všechnu tu dřinu.

Ted' přijde rafinovaná otázka. Jakou by sis položil otázku sám?

Tak třeba jaké otázky bych položil výtvarnému umělci, kdybych s ním měl udělat “rozhovor”...